

Granskningsutlåtande

Upphävande av Detaljplan för del av
Husaby kyrkby, Götene kommun

Upprättad 2023-01-11 Dnr KSK 2022/530

Götene kommun

Sammanfattning

Sammanfattning av synpunkter

Totalt inkom 4 yttranden vid granskningen som varade mellan 23 november till 9 december år 2022. Två av dessa godkände upphävandet av detaljplanen.

Länsstyrelsen bedömde med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att ett upphävande av detaljplanen enligt förslaget inte kommer att prövas. Både Länsstyrelsen och Västergötlands museum hade synpunkter på att skyddsbestämmelser vad gäller kulturmiljön, som har ett allmänt intresse av nationell betydelse, går förlorade vid ett upphävande vilket även framfördes i samrådet. Västergötlands Museum vill efter granskningsskedet se en ytterligare skärpning av textdel i beskrivningens inledande syfte.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Förslag till beslut.....	4
Hur samrådet har bedrivits.....	4
Inkomna synpunkter och kommentarer	5
Statliga verk och myndigheter	5
Ställningstagande.....	10
Revideringar efter samråd	10
Medverkande	11

Inledning

Denna redogörelse innehåller en redovisning av de synpunkter som inkommit under granskningen samt Götene kommuns svar och förslag till förändringar av planförslaget med anledning av synpunkterna.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås med stöd av detta granskningsutlåtande besluta att upphäva gällande detaljplan för del av Husaby kyrkby.

Hur samråd och granskning har bedrivits

Detaljplanesamråd

Samhällsbyggnadschefen har gjort bedömningen att upphävandet av detaljplanen inte är av komplicerad grad, att det följer intentionen i den gällande översiktsplanen och att upphävandet av den inte antas medföra betydande miljöpåverkan. Den handläggs därför enligt plan- och bygglagen (PBL) med standard förfarande. Upphävandet har också bedömts sakna allmänt intresse varför ett begränsat förfarande avsågs användas. I september 2022 godkände samhällsbyggnadschefen planförslaget för samråd.

Förslaget till upphävande av detaljplanen (DP 802) har varit föremål för samråd under tiden 3 oktober till 24 oktober 2022. Under samrådstiden har upphävandehandlingarna varit utsända på remiss till myndigheter och fastighetsägare enligt upprättad sändlista och fastighetsförteckning. Handlingarna har funnits tillgängliga på kommunens hemsida.

Granskning av detaljplan

Synpunkterna i samrådet föranledde en mindre revidering av upphävandehandlingens syfte. Efter godkännande av samhällsbyggnadschefen i november 2022 har upphävandehandlingen varit föremål för granskning mellan 23 november till 9 december år 2022. Under granskningstiden har upphävandehandlingarna varit utsända på remiss till myndigheter och fastighetsägare enligt den i samrådet upprättade sändlista och fastighetsförteckning. Handlingarna har funnits tillgängliga på kommunens hemsida.

Inkomna synpunkter och kommentarer

Nedan följer inkomna skrivelser, som innehåller synpunkter på förslaget till upphävande, i sin helhet. På vardera skrivelsen följer sektor Samhällsbyggnads kommentarer till respektive skrivelse.

Följande har godkänt eller lämnat skrivelser utan erinringar på förslaget:

- Lantmäteriet
- Trafikverket

Statliga verk och myndigheter

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripande grunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att planen kan accepteras och därför inte kommer att prövas av Länsstyrelsens om den antas.

Motiv för bedömningen

Länsstyrelsen befarar inte att:

- Riksintresse kommer att skadas påtagligt (både MB kap 3 och 4)
- Mellankommunal samordning blir olämplig
- Miljökvalitetsnormer (MKN) inte följs (MB 5 kap, luft och vatten)
- Strandskydd upphävs i strid med gällande bestämmelser (MB 7kap)
- Bebyggelse blir olämplig för människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion (buller, strålning, risk för olyckor, översvämning, erosion)

Synpunkter på granskningshandlingen

Aktuellt upphävande av gällande detaljplan innebär inte påtaglig skada på riksintresse för kulturmiljö, och borttagandet av befintlig byggrätt är positivt för planområdets berörda kulturmiljövärden.

Länsstyrelsen vill dock fortsatt framföra att kommunens generella strävan inom riksintresse för kulturmiljö, Kinnekulle, bör vara att på ett långsiktigt hållbart sätt utökat skyddet av riksintressets kulturmiljövärden och dess uttryck via exempelvis aktuellt kulturmiljöunderlag kopplat till ÖP och FÖP samt framtagande av områdesbestämmelser och detaljplaner med utgångspunkt i underlaget. I planbeskrivningen hänvisar kommunen, avseende det fortsatta säkerställandet av aktuell miljöns kulturvärden, delvis till allmänhetens kännedom om kulturmiljöns särställning och vidare nämns hanteringen av kulturmiljöhänsyn ske via tillsyn i efterhand, utifrån berörda kulturvärden och PBL. Länsstyrelsen ställer sig frågande till huruvida detta bör ses som ett långsiktigt hållbart säkerställande av berörda kulturvärden av riksintresse.

Länsstyrelsen ser fortsatt ett tydligt behov av att kommunen arbetar på ett medvetet och aktivt sätt med aktuella kulturmiljövärden av riksintresse, mot bakgrund av att kommunen fortsatt arbetar utifrån Generalplanen från 1983 och dess riktlinjer som styrande juridiskt verktyg för kommunens strategiska arbete avseende en hållbar utveckling av den riksintressanta kulturmiljön på Kinnekulle, vilket grundar sig på kulturmiljöunderlag från 1978. Exempelvis görs detta via framtagande av ett specifikt kulturmiljöunderlag för kommunen som grundförutsättning för att bevara och vidareutveckla kommunens kulturvärden, bland annat riksintresset för kulturmiljö - Kinnekulle, på ett långsiktigt hållbart sätt utifrån kommunens gällande ÖP och FÖP, men även vid framtagande av områdesbestämmelser och detaljplaner även det för en långsiktigt hållbar utveckling av exempelvis Kinnekulle samt för att åstadkomma en god gestaltad livsmiljö, enligt det politiska målet, Gestaltad livsmiljö.

Synpunkter i övrigt

Länsstyrelsen har i övrigt inga ytterligare synpunkter att tillföra detaljplanen

Kommunens kommentar

Det ligger i kommunens intresse att arbeta för ett långsiktigt hållbart säkerställande av kulturvärden av riksintresse. Både de berörda i Husaby, på Kinnekulle, samt inom kommunen i övrigt. Tillsyn som metod är som Länsstyrelsen beskriver en bakvänd ordning, och kommunen delar denna uppfattning: som metod underlägsen det processfält färgat av dialog och kunskapsuppbyggnad som kommunens bygglovshandläggning avser verka inom. Detta till trots - tillsyn är en av kommunens slutgiltiga möjligheter att vidmakthålla kulturvärdena.

Som beskrivits i samrådsredogörelsen i kommunens svar till Länsstyrelsen avser kommunen påbörja ett arbete med ett nytt kulturmiljöunderlag under 2023. Ett aktualiserat sådant dokument avser tjäna till såväl beslutsunderlag som till kunskapsutveckling och kommunikation av utpekade kulturhistoriska värden, inkluderat en mer utvecklande bild av vad dessa består i, varför och hur de bör förvaltas, samt riktlinjer för bevarande och möjlig småskalig utveckling.

Utan att föregripa detta arbete, har kommunen sådan kunskap i nuläget att det är tydligt att detaljstyrning i form av upprättande av områdesplaner eller detaljplaner för flertalet av denna typ av på landsbygden utspridda kulturvärden (utanför tätorterna) inte är en möjlig eller eftersträvsvärd hantering. Kommunen behöver prioritera att upprätta områdesplaner eller detaljplaner för de fall en mer omfattande exploatering eller förändring i förhållande till nuvarande situation planeras.

Västergötlands museum

Kulturhistorisk status

I Götene kommuns fördjupade översiktsplan för Kinnekulle, antagen av kommunfullmäktige 2014-12-15, framkommer att miljön kring Husaby kyrka har förhöjt kulturhistoriskt värde och är en av de viktigaste historiska platserna på

Kinneulle (s126). Också i kommunens bevarandeprogram omnämns området runt kyrkan och biskopsborgen med omnejd vara ”kommunens mest betydande kulturhistoriska område” (s6). I bevarandeprogrammet är också de inom planområdet placerade byggnaderna Pilgrimsgården och Hembygdsgården särskilt utpekade. Delområdet runt Husaby kyrka innehar också ett särskilt förordnande avseende bebyggelse, så kallat FB2-område.

Området utgör därtill riksintresse för kulturmiljövården och skall skyddas mot ingrepp som ”påtagligt kan skada natur-eller kulturmiljön” (Miljöbalken 3 kap 6 §).

Planområdet ligger inom fornlämningsområde för ett flertal fornlämningar, vilket innebär att alla ingrepp och arbeten är tillståndspliktiga enligt kulturmiljölagen. Tillståndsplikten innebär att ”Tillstånd till ingrepp i fornlämning” måste erhållas från Länsstyrelsen innan några arbeten i området kan utföras. Tillståndsplikten inom fornlämningsområden gäller såväl planlagd som icke planlagd mark.

PBL 2 kap 6 §: *Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.*

PBL 8 kap 13§: *En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.*

PBL 8 kap 14 §: *Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.*

PBL 8 kap 17§: *Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.*

Museets kommentar

Västergötlands museum vidhåller de synpunkter som tidigare har framhållits i samrådsskedet och hänvisar till den längre motivering som där har angivits. Om en ändring av detaljplanen inte är förenlig med planens nuvarande huvudsyfte, vilket kommunen påpekar i sitt svar till länsstyrelsens yttrande i samrådsredogörelsen, bör man istället överväga att upprätta en helt ny detaljplan. Det är inte lämpligt att som nu, genom upphävande av befintlig plan, minska skyddsmöjligheterna i en miljö med synnerligen höga kulturhistoriska värden där befintlig bebyggelse är mycket känslig för ovarsamma tillägg. En breddad användning inom aktuellt planområde behöver inte stå i motsättning till upprättande av en ny detaljplan; tvärtom ser museet goda möjligheter att kunna

höja bruksvärdet och levandegöra miljön samtidigt som hänsyn tas till befintliga värden genom konkreta skyddsbestämmelser. Detta medför därtill att bygglovsprövning i ett senare skede blir mer tydlig.

Kommunen skriver i sin reviderade planbeskrivning:

”I samband med upphävandet utgår även plankartans bestämmelser till skydd mot förändring av områdets ingående karaktärsgivande mark- och byggnadsdelar som till viss utsträckning bidrar till områdets kulturhistoriska värde. Med de övriga förordnanden som kommunen lutar sig mot utöver plan- och bygglagen, vad gäller bygglovsfrågor och tillsyn, syftar ett upphävande inte till någon betydande försämring av bevarandeskyddet av kulturmiljön inom det aktuella området.”

Museet vill här invända mot formuleringen ”i viss utsträckning bidrar till områdets kulturhistoriska värde”. Befintlig bebyggelsestruktur bidrar snarare i hög grad till områdets kulturhistoriska värde och bör således korrigeras i planbeskrivningens syfte.

Kommunens kommentar

Se svar till Länsstyrelsen, samt vad gäller kommunens val att inte upprätta någon ny detaljplan svaret i samrådsredogörelsen.

Västergötlands museums har en uttrycklig synpunkt och det är önskemålet om en förändring av formuleringen i syftet. Synpunkten utgör en förklarande slutsats avseende det värde man befärar ska gå förlorat vid detaljplanens upphävande, och museet vill därför att kommunen ska ändra ordalydelsen ”I samband med upphävandet utgår även plankartans bestämmelser till skydd mot förändring av områdets ingående karaktärsgivande mark- och byggnadsdelar som till viss utsträckning bidrar till områdets kulturhistoriska värde”. Museet vill att detta ändras till ”hög grad”.

Det är olyckligt om kommunens formulering tolkats som en förminskning av skyddsbestämmelsernas funktion för bevarandefrågorna, och det är tydligt att så skulle kunnat vara fallet. Kommunen har inte för avsikt att ifrågasätta museets auktoritet inom kulturmiljöområdet.

Om en ytterligare granskning av upphävandehandlingen var aktuell skulle syftet justeras avseende den aktuella formuleringen. Detta är dock inte aktuellt för denna process, utan det bedöms som tillräckligt att synpunkten om den önskvärda ordalydelsen kommuniceras i detta utlåtande, såsom ingående i kommunens beslutsunderlag för antagandet av upphävande av detaljplan 802.

Ett upphävande innebär, att den aktuella upphävandehandlingen, som hanteras enligt samma planprocesser som för nya detaljplaner, inte kommer att få någon status som ”gällande plan” i kommunens samlade planunderlag. Handlingen utgör enbart en beskrivning av förutsättningarna för att anta det avsedda upphävandebeslutet.

För beslutsfattarna i detta ärende, det vill säga politikerna i kommunstyrelsen, utgör detta granskningsutlåtande ett komplement till beskrivningsdelen och utlåtandet som inkluderar museets synpunkt är en tillräcklig redovisning av vad

museet anser. En justering av syftet i enlighet med museets önskemål är därför onödig även om kommunen ser att den hade kunnat vara berättigad, i ett tidigare skede. Kommunen vill därtill poängtera att även utan detaljplanens skyddsbestämmelser följer kommunen inte bara Plan- och bygglagen utan även de tidigare beskrivna särskilda förordnanden.

Ställningstagande

Revideringar efter granskningen

Inga revideringar är aktuella efter granskningen, enbart redaktionella sådana. De synpunkter som framförts under planarbetet har avvägts mot intresset att upphäva planen. Även allmänna intressen har därvid beaktats. Sektor Samhällsbyggnad bedömer att ett upphävande innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Kvarstående synpunkter

Skriftliga synpunkter som inkommit under samrådet respektive granskningen och bedömts inte fått dem helt tillgodosedda.

Synpunkter under samrådstiden

Länsstyrelsen och Västergötlands museum uppmanar båda till att kommunen istället för upphävande upprättar en ny detaljplan för det aktuella området, framför allt då nuvarande skyddsbestämmelser försvinner i samband med ett upphävande. Detta har kommunen inte bedömt som aktuellt.

Länsstyrelsen anser det angeläget att kommunen arbetar fram ett nytt kulturmiljöunderlag som en grundförutsättning för att bland annat bevara och vidareutveckla riksintresset för kulturmiljö. Detta ligger i linje med kommunens avsikt, sådant uppdrag avses initieras under 2023.

Länsstyrelsen önskar även se att syftet utvecklas mot bakgrund av att det befintliga skyddet av allmänt intresse av nationell betydelse utgår. Till granskningshandlingen utvecklade kommunen syftet.

Synpunkternas karaktär föranledde även en förändring av planförfarande från ett begränsat standardförfarande till ett så kallat standardförfarande.

Synpunkter under granskningen

Förutom att syftet är utvecklat kvarstår ovanstående synpunkter på upphävandehandlingen som helhet. Västergötlands museum har även synpunkter på att kommunen med en formulering tonat ned betydelsen av att beskrivna skyddsbestämmelser utgår i samband med upphävandet, och vill se en justering av formuleringen i syftet. Kommunen har i denna sakfråga ingen anledning att bestrida önskemålet om justering. Men en sådan justering kommer inte att utföras, då detta är onödigt, och upphävandehandlingen enbart utgör underlag för denna process, men inte för framtida beslut.

Medverkande

Samrådsredogörelsen har tagits fram av Sektor Samhällsbyggnad, Götene kommun, genom Matilda Åslin, plankonsult.